

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

Сектор за економска истраживања и статистику

ТРЕНДОВИ У КРЕДИТНОЈ АКТИВНОСТИ

Треће тромесечје 2023. године

Београд, новембар 2023. године

Уводна напомена

Извештај *Трендови у кредитној активности* објављује се ради што бољег разумевања ситуације на домаћем кредитном тржишту. У њему се детаљно разматрају кретање кредитне активности, цена задуживања привреде и становништва, као и услови на кредитном тржишту на основу фактора који одређују понуду и тражњу за кредитима.

Кредитни агрегати представљају квантификацију кретања на овом тржишту и израчунавају се на основу статистике биланса стања банкарског сектора, која обезбеђује податке о стању потраживања домаћих банака по основу кредита. Ако се узме у обзир релативно високо учешће девизно индексираних кредита у кредитном портфолију, прираст и стопе раста кредита израчунавају се по искључењу ефекта промене курса динара према осталим валутама заступљеним у кредитном портфолију.

У извештају се користе и резултати анкете о кредитној активности банака, коју Народна банка Србије спроводи од почетка 2014. године. Учешће банака у анкети је добровољно. Захваљујући анкети, знатно је унапређено сагледавање ситуације на домаћем кредитном тржишту, јер пружа увид у ставове представника банака о оствареним и очекиваним променама на страни понуде кредита, као и на страни тражње приватног сектора за кредитима.

Користе се и резултати анкете коју је Европска инвестициона банка развила у контексту Бечке иницијативе 2, која прати процес смањења изложености међународних банкарских групација и пратећих ограничења кредитне активности. Анкета се спроводи од октобра 2012, два пута годишње, и прати супсидијаре међународних банкарских групација у земљама средње и југоисточне Европе – њихове стратегије, тржишне услове и очекивања. Циљ анкете је сагледавање ефеката понуде и тражње на кредитну активност, као и утицаја домаћих и међународних фактора на услове понуде и тражње. Актива банака учесница ове анкете у просеку чини 50% укупне активе банака у региону.

СКРАЋЕНИЦЕ КОРИШЋЕНЕ У ОВОМ ИЗВЕШТАЈУ

БДП – бруто домаћи производ
ЕЦБ – Европска централна банка
млн – милион
млрд – милијарда
мг. – међугодишње
NPL – проблематични кредити
п.п. – процентни поен
Т – тромесечје

Не наводе се друге општепознате скраћенице.

Садржај

Резиме	6
I. Сектор привреде	8
1. Кредити привреди	8
2. Цена задуживања привреде	10
3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкете о кредитној активности.....	11
II. Сектор становништва	13
1. Кредити становништву	13
2. Цена задуживања становништва	15
3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкете о кредитној активности.....	16
Методолошке напомене	17

Резиме

Посматрано на међугодишњем нивоу, **кредитна активност банака према немонетарном сектору** наставила је да успорава током трећег тромесечја и у септембру је стање домаћих кредита, искључујући ефекат промене девизног курса, било готово непромењено (ниже за 0,1%) у односу на септембар 2022. Притом, стање кредита привреди било је ниже за 1,8%, а кредита становништву више за 1,6% него пре годину дана. Успоравање домаће кредитне активности последица је високе базе из претходне године, доспећа кредита из гарантних шема, виших каматних стопа на кредите услед заоштравања монетарних политика Европске централне банке и Народне банке Србије, као и пооштрених кредитних стандарда банака.

И **укупни домаћи пласмани банака немонетарном сектору** (који, поред потраживања по основу кредита, обухватају и потраживања по основу улагања у хартије од вредности, камата и накнада, као и остала потраживања) у септембру су били нижи за 0,3% него пре годину дана.

Кредити привреди, искључујући ефекат промене девизног курса, током трећег тромесечја повећани су за 19,2 милијарде динара, или за 1,2%, вођени растом инвестиционих кредита, а расту су, мада у мањој мери, допринели и кредити за ликвидност и обртна средства. На мањи раст кредита за ликвидност и обртна средства утицала је повећана профитабилност привреде, као и доспеће кредита из гарантних шема, при чему утицај доспећа, који је био најизраженији током првог полугодишта, постепено слаби са опадањем износа кредита

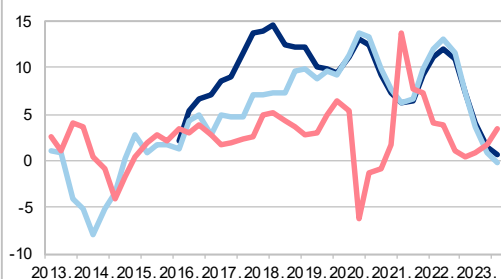
који доспевају. Доспеће кредита из гарантних шема одразило се и на пад кредита микропредузећима, малим и средњим предузећима, док је задуживање великих предузећа повећано. Посматрано по делатностима, повећање задужења у трећем тромесечју забележено је код предузећа из области прерађивачке индустрије, пословања некретнинама и саобраћаја, док су се највише раздужила предузећа из енергетике. Инвестициони кредити су током трећег тромесечја убрзали м.г. раст на 4,2%, док је њихово учешће у укупним кредитима привреди додатно повећано, на 41,6%.

Кредити становништву су у трећем тромесечју, по искључењу ефекта промене девизног курса, повећани за 6,6 милијарди динара, или за 0,4%, вођени растом готовинских кредита, док је стање стамбених кредита смањено у односу на јун. Таква кретања утицала су на то да учешће готовинских кредита, који су најзаступљенија категорија у укупним кредитима становништву, буде повећано на 44,3% у септембру, док је удео следећих по заступљености, стамбених кредита, износио 39,7%.

Не чекајући да се материјализују ризици од раста каматних стопа у зони евра и утичу на могућност отплате стамбених кредита, а тиме и на финансијску стабилност, Народна банка Србије је у септембру донела одлуку да привремено **ограничи каматну стопу за дужнике који су корисници првог стамбеног кредита** с променљивом каматном стопом, а чији уговорени износ не прелази 200.000 евра у периоду од октобра ове године до краја 2024. године. Поред тога, привремено ће бити ограничене каматне стопе на нове стамбене кредите, а омогућена је и превремена отплата стамбеног кредита под повољнијим условима. Истовремено, ограничавањем каматних стопа повећава се расположиви доходак становништва, али треба имати у виду да није реч о суми која може да угрози опадајућу путању инфлације.

Народна банка Србије је наставила да пооштрава монетарне услове током трећег тромесечја, али умеренијим темпом, што се одразило и на каматне стопе на међубанкарском тржишту новца и **каматне стопе на динарске кредите**. Просечна каматна стопа на динарске кредите привреди благо је повећана, на 8,6% (са 8,5% у другом тромесечју), док је просечна каматна стопа на кредите становништву (13,4%) била

Кредитна активност је стагнирала у септембру посматрано на м.г. нивоу
(м.г. стопе раста, у %)

— Укупно домаћи кредити**

— Укупно домаћи кредити*

— Реални БДП

Извор: НБС и РЗС.

* Искључен ефекат промене девизног курса.

**Искључен ефекат отписа и продаје NPL од почетка 2016.

готово непромењена. Наставак заштравања монетарне политике Европске централне банке резултирао је **даљим растом** каматних стопа на тржишту новца у зони евра, а тиме и растом **каматних стопа на кредите у евро знаку на домаћем тржишту**, које су у трећем тромесечју у просеку износиле 6,9% за привреду и 7,3% за становништво (наспрам 6,6% и 7,2%, респективно, у другом тромесечју).

Динаризација стања укупних пласмана привреди и становништву током трећег тромесечја смањена је за 0,2 процентна поена, на 33,8% у септембру, под утицајем израженијег раста девизно индексираних пласмана од раста динарских пласмана. Од тога, степен динаризације пласмана привреди смањен је за 0,7 процентних поена, на 16,3% у септембру, при чему је на пад динарских пласмана утицало и доспеће кредита из гарантних шема, од којих је већина (преко 60%) била одобрена у динарима.

Динаризација пласмана становништву повећана је за 0,5 процентних поена, на 53,6%, услед раста динарских кредита, чији доминантан део чине готовински кредити, и смањења стања стамбених кредита, који су готово у потпуности индексирани у еврима.

Учешће проблематичних кредита у укупним кредитима у септембру је задржано близу минимума од око 3%, што указује на то да раст трошкова отплате кредита, који је последица раста каматних стопа, као и престанак важења неких мера којима је подржаван приватни сектор током пандемије, није утицао на квалитет активе банака. Покривеност проблематичних кредита и даље је на високом нивоу – исправке вредности укупних кредита у септембру износиле су 100,9% бруто проблематичних кредита, док су исправке вредности проблематичних кредита биле на нивоу од 58,7% бруто проблематичних кредита.

I. Сектор привреде

1. Кредити привреди

Стопа **мг. раста кредита привреди** наставила је да се креће у негативној зони током Т3 и у септембру је стање кредита привреди било ниже за 1,8% него пре годину дана. На то су се одразили висока база из претходне године, доспеће кредита из гарантних шема и заоштравање монетарних политика Народне банке Србије и ЕЦБ-а. Посматрано у номиналном изразу, стање кредита привреди у септембру износило је 1.603,5 млрд динара, а њихово учешће у БДП-у¹ 20,6%, што је за 2,0 п.п. ниже него крајем 2022. године.

Искључујући ефекат промене девизног курса, **кредити привреди повећани су током Т3 за 19,2 млрд динара, или за 1,2%**, захваљујући расту задужења привредних друштава (31,5 млрд динара), док је кредитирање јавних предузећа смањено (-12,2 млрд динара). При томе, услед доспећа кредита одобрених у оквиру гарантних шема, који су углавном одобравани у динарима (преко 60%), динарски кредити су исказали пад, док је девизно индексирано кредитирање привреде повећано.

Посматрано по наменама, раст у Т3 вођен је инвестиционим кредитима (19,1 млрд динара), за којима следе кредити за ликвидност и обртна средства (2,8 млрд динара). На мањи раст кредита за ликвидност и обртна средства одражава се повећана профитабилност привреде, као и доспеће кредита из гарантних шема, при чему утицај доспећа, који је био најизраженији током П1, постепено слаби са опадањем износа кредита који доспевају. Благо су повећана и задужења по текућим рачунима (1,0 млрд динара), док су пад забележили остали некатегорисани кредити (-1,9 млрд динара) и кредити за увоз (-1,8 млрд динара). Таква кретања утицала су на то да у односу на јун учешће најзаступљенијих кредита – кредита за ликвидност и обртна средства у укупним кредитима привреди буде смањено на 46,7% у септембру, а учешће инвестиционих кредита повећано на 41,6%. Следе их остали некатегорисани и увозни кредити, на које се односи 6,7% и 3,9% кредита привреди.

¹ БДП остварен у последња четири тромесечја.

Доспеће кредита из гарантних шема и раст каматних стопа утицали су да кредити привреди бележе мг. пад и током Т3

(мг. стопе раста по програмском курсу, у %)

Раст кредита привреди у Т3 вођен је девизноиндексираним кредитирањем

(прираст, у млрд RSD)

Кредити за инвестиције и увоз деловали су у смеру мг. раста кредита привреди у септембру

(доприноси у п.п., искључен ефекат промене девизног курса)

Посматрано по делатностима, повећање задужења у ТЗ забележено је код предузећа из области прерађивачке индустрије, пословања некретнинама и саобраћаја. С друге стране, највише су се раздужила предузећа из енергетике, а затим предузећа из сектора трговине и пољопривреде. Рочност кредита одобрених привреди додатно је повећана током ТЗ и крајем септембра учешће дугорочних кредита у укупним кредитима привреди износило је 86,3% (наспрам 84,6% у јуну). **Кредити одобрени сегменту микропредузећа, малих и средњих предузећа** чинили су 58,3% укупних кредита привреди у септембру, а њихово стање било је за 4,9% ниже него пре годину дана.

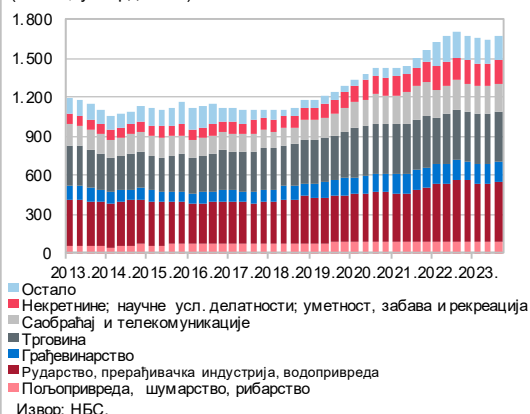
Обим новоодобрених кредита привреди у ТЗ износио је 302,0 млрд динара, што је за 6,4% мање него у истом периоду претходне године. Најзаступљенији су и даље кредити за ликвидност и обртна средства (59,0%), за којима следе инвестициони кредити (26,7%), чије је коришћење, за разлику од кредита свих других намена, благо повећано у односу на исти период претходне године. Микропредузећа, мала и средња предузећа користила су нешто више од половине кредита за обртна средства и инвестиционих кредита.

Степен динаризације пласмана привреди смањен је током ТЗ за 0,7 п.п., на 16,3% у септембру, пошто су динарски пласмани смањени делом и услед доспећа кредита из гарантних шема, који су претежно одобравани у динарима, док су девизно индексирани пласмани наставили да расту. Истовремено, учешће евроиндексираних пласмана и пласмана у еврима повећано је за 0,7 п.п., на 83,5% у септембру, док је учешће пласмана у доларима непромењено од почетка године и износи 0,2%. У структури девизних и девизно индексираних кредита, у септембру се на кредите везане за *EURIBOR* односило око 80% кредита, а у оквиру тога највише је било кредита везаних за тромесечни *EURIBOR*. Када је реч о динарским кредитима привреди, 47% је било везано за *BELIBOR*, највише једномесечни.

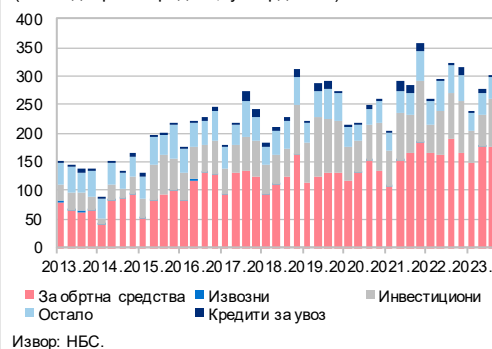
Учешће NPL у укупним кредитима привреди у септембру износило је 2,1%, а 2,4% ако посматрамо кредите привредним друштвима и благо је смањено (за 0,1 п.п. и 0,2 п.п., респективно) у односу на јун.² Посматрано по делатностима привредних друштава, учешће *NPL*

² Важни фактори снажног пада *NPL* од 2016. и надаље били су успешно спровођење Стратегије за решавање проблематичних кредита и примена Одлуке о рачуноводственом отпису билансне активе банке. У складу са Стратегијом, Народна банка Србије донела је Акциони план (https://nbs.rs/sr_RS/scripts/showcontent/index.html?id=8661), усмерен на јачање капацитета банака за решавање *NPL* и допринос развоју тржишта *NPL*, чије су активности у потпуности спроведене, неке и пре рока.

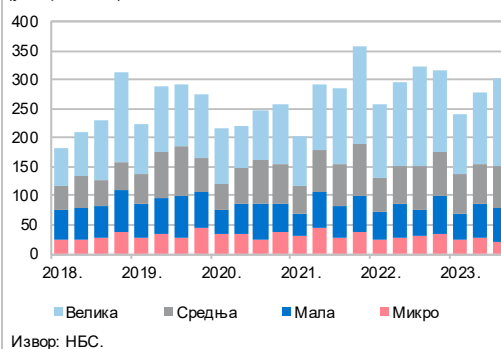
Највећи део потраживања од привреде чине кредити прерађивачкој индустрији и трговини
(стања, у млрд RSD)

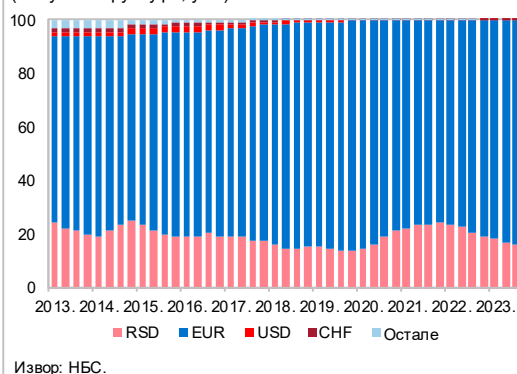
Кредити за обртна средства и инвестиције били су најзаступљенији и у ТЗ
(новоодобрени кредити, у млрд RSD)

Кредити микро, малим и средњим предузећима чинили су половину нових кредита у ТЗ
(у млрд RSD)

Доспеће кредита из гарантних шема одразило се на пад динаризације у ТЗ
(валутна структура, у %)

смањено је за већину делатности и у септембру се кретало између 0,3% за енергетику и 4,1% за пољопривреду, док је у сектору пословања некретнинама забележило нову најнижу вредност (2,1%). То показује да су мере економске подршке током пандемије биле адекватне и правовремене и да је и по њиховом престанку одржан квалитет активе банака. Истовремено, то потврђује да раст трошкова отплате постојећих кредита привреде није за последицу имао раст *NPL*. У односу на јул 2015, тј. непосредно пре почетка примене Стратегије за решавање проблематичних кредита, учешће *NPL* у укупним кредитима привреди није је за 22,9 п.п., а најизраженије смањење бележи се код сектора грађевинарства, пословања некретнинама и трговине.

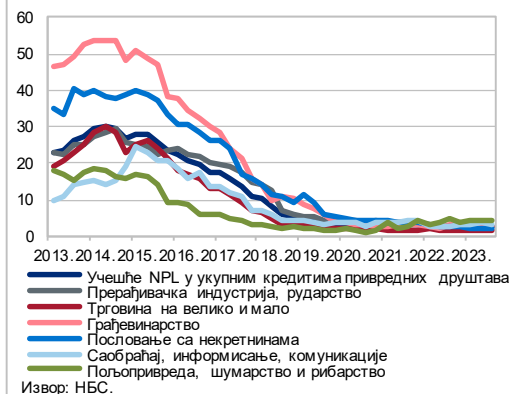
Показатељ адекватности капитала³ на крају Т3 износио је 22,2% (за 0,1 п.п. ниже него крајем Т2) и знатно је изнад регулаторног минимума (8,0%), што указује на високу капитализованост и отпорност банкарског сектора на екстерне и домаће ризике.

2. Цена задуживања привреде

Настављено заостравање монетарних услова Народне банке Србије и ЕЦБ-а током Т3 одражава се на даљи раст каматних стопа на динарске и евроиндексиране кредите привреди, при чему је тај раст био мање изражен него у претходном периоду. Раст бележе каматне стопе на кредите скоро свих намена.

С циљем да утиче на појачане инфлаторне притиске, који су у највећој мери долазили из међународног окружења, Народна банка Србије је од октобра 2021. постепено пооштравала монетарне услове повећањем просечне пондерисане каматне стопе на једнедељним реверзним репо аукцијама, а од априла 2022. и повећањем референтне каматне стопе. Заостравање монетарне политике Народне банке Србије било је нешто умереније у Т3, тако да је просечна пондерисана каматна стопа на новоодobreне динарске кредите привреди у овом периоду повећана у мањој мери, на 8,6% са 8,5% у Т2. При томе, повећане су каматне стопе на кредите свих намена – за обртна средства (за 0,2 п.п., на 8,7%), инвестиционе кредите (за 0,4 п.п., на 9,0%) и остале некатегорисане кредите (за 0,1 п.п., на 8,5%). Посматрано по величини предузећа, просечне каматне стопе у Т3 кретале су се у распону од 8,4% за велика предузећа до 9,7% за микропредузећа. У односу на септембар 2021, тј. пре почетка заостравања монетарних услова Народне банке Србије, закључно са септембром 2023. каматна стопа на нове динарске кредите

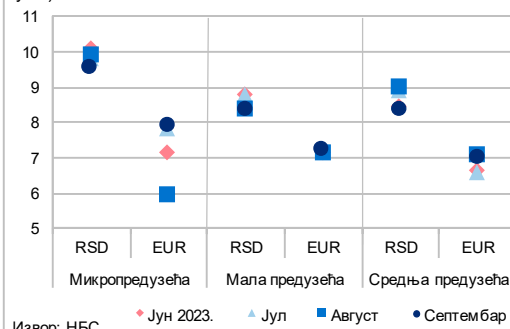
Учешће *NPL* наставило је да се креће близу минимумима за скоро све делатности
(бруто принцип, у %)

Каматне стопе на кредите привреди успорице су растом Т3*
(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

Цена динарских кредита микро и малим предузећима смањена је током Т3
(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

³ Регулаторни оквир стандарда Базел III примењује се од 30. јуна 2017.

привреди виша је за 5,2 п.п., што је повећање готово у истој мери као што су заоштрени монетарни услови путем просечне пондерисане репо каматне стопе (5,4 п.п.).

Просечна пондерисана каматна стопа на новоодобрене кредите привреди у еврима и евроиндексиране кредите повећана је у Т3 у просеку за 0,3 п.п., на 6,9%. Од тога, каматне стопе на најзаступљеније кредите – кредите за ликвидност и обртна средства повећане су за 0,4 п.п., на 6,9%, а на инвестиционе кредите за 0,2 п.п., на 6,9%. Каматне стопе на некатегорисане евроиндексиране кредите повећане су за 0,8 п.п., на 6,9%, док су каматне стопе на кредите за увоз смањене за 2,1 п.п., на 6,3%. Посматрано по величини предузећа, просечна цена задуживања кретала се у распону од 6,8% за велика предузећа до 7,2% за мала предузећа. У односу на јун 2022, тј. непосредно пре него што је ЕЦБ започела циклус повећања каматних стопа, закључно са септембром просечна стопа на нове кредите привреди у евро знаку била је виша за 4,3 п.п., док је у истом периоду тромесечни *EURIBOR* повећан за 4,1 п.п.

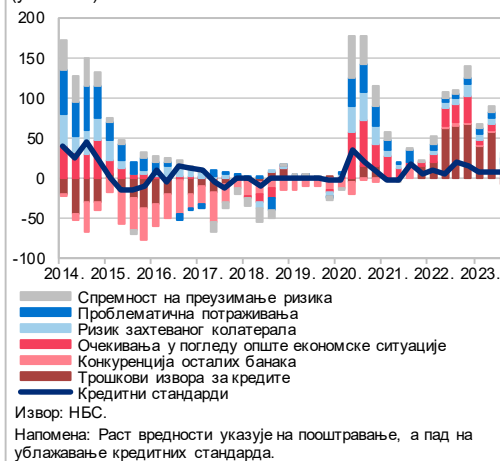
3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкете о кредитној активности

Резултати октобарске анкете Народне банке Србије о кредитној активности банака показују да су банке у Т3, у складу са очекивањима из претходне анкете, благо пооштриле стандарде за одобравање кредита привреди, што се очекује и за Т4. Пооштравање је било слично као током П1, при чему су стандарди пооштрени и за динарске и за девизно индексиране кредите и у већој мери се односило на велика предузећа. На пооштравање стандарда деловали су неизвесност у погледу опште економске ситуације, ризичност захтеваног колатерала и проблематична потраживања, што се одразило на мању спремност за преузимање ризика. С друге стране, поједине банке оцилиле су да су трошкови финансирања извора за кредите деловали први пут после дужег времена у правцу ублажавања стандарда.

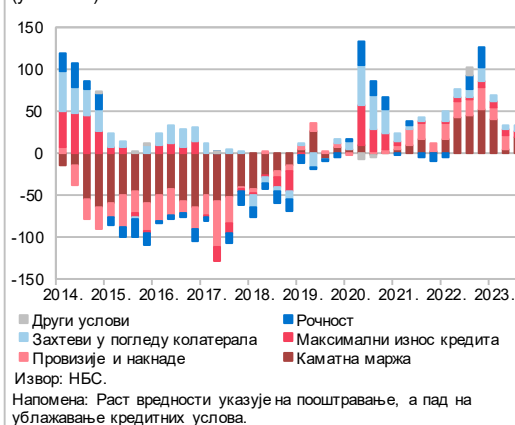
Према резултатима анкете, током Т3 каматне марже повећане су за предузећа свих величина, а пооштрени су захтеви у погледу колатерала и смањен је максимални износ кредита. Захтеви у погледу рочности кредита и провизије и накнаде нису мењани.

Супротно очекивањима, током Т3 смањена је тражња великих предузећа и пољопривредника за кредитима, док тражња малих и средњих предузећа није промењена. Према оцили банака, смањење тражње определиле су мање потребе

Банке су наставиле с благим пооштравањем кредитних стандарда за привреду током Т3
(у нето %)

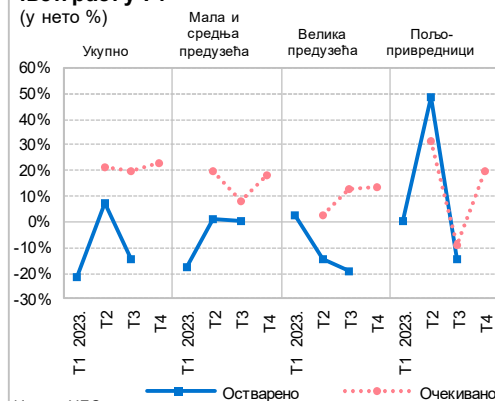
У Т3 повећане су каматне марже, пооштрени захтеви у погледу колатерала и смањен максимални износ кредита привреди
(у нето %)

привреде за финансирањем инвестиција и аквизиције, док су потребе финансирања обртних средстава и реструктурирања дуга деловале у супротном смеру. Банке очекују раст тражње привреде за кредитима у Т4, вођен финансирањем обртних средстава и капиталних инвестиција, а у мањој мери и реструктурирањем дугова.

Супротно очекивањима тражња привреде за кредитима смањена је у Т3, а банке очекују њен раст у Т4

(у нето %)

Извор: НБС.

* Позитивна вредност указује на повећање тражње, негативна на смањење тражње.

II. Сектор становништва

1. Кредити становништву

Мг. раст кредита становништву наставио је да успорава током ТЗ и у септембру је износио 1,6% (наспрам 2,7% у јуну). Успоравање тог раста последица је ефекта високе базе из претходне године, али и раста каматних стопа на кредите. Номинално посматрано, стање кредита становништву у септембру износило је 1.469,3 млрд динара, што чини 46,9% кредитних потраживања банака од немонетарног сектора, односно 18,9% БДП-а.⁴

Током ТЗ кредити становништву повећани су за 6,6 млрд динара, или за 0,4%, вођени растом готовинских кредита (8,5 млрд динара), док је стање стамбених кредита било за 2,7 млрд динара ниже него на крају јуна. Поред тога, повећани су потрошачки кредити (0,7 млрд динара) и задужења по трансакционим рачунима (0,3 млрд динара). Наведена кретања су допринела томе да готовински кредити, као најзаступљенија категорија у укупним кредитима становништву, благо повећају учешће током ТЗ, на 44,3% у септембру (са 44,0% у јуну), док је учешће стамбених кредита смањено на 39,7% (са 40,1% у јуну). Истовремено, у оквиру кредита одобрених предузетницима стање инвестиционих кредита било је исто као у јуну, док је стање кредита за ликвидност и обртна средства благо смањено (-0,1 млрд динара).

Како би у околностима растућих каматних стопа смањила оптерећење корисника стамбених кредита, Народна банка Србије је у септембру донела одлуку⁵ којом је ограничила каматну стопу за кориснике првог стамбеног кредита с променљивом каматном стопом који су одобрени пре ступања одлуке на снагу, а чији уговорени износ не прелази 200.000 евра. Тим дужницима је привремено ограничена номинална каматна стопа за наредних 15 месеци, почев од октобарске рате, а банка неће имати право да од дужника потражује разлику у камати услед примене ове одлуке. Ограничењем каматне стопе, рате већине кредита биће умањене између 10% и 25%, чиме ће се повећати расположиви доходак грађана. Поред тога, привремено су ограничене каматне стопе на

⁴ БДП остварен у последња четири тромесечја.

⁵ Одлука о привременим мерама за банке које се односе на стамбене кредите физичким лицима, „Службени гласник РС”, бр. 78/2023.

Мг. раст кредита становништву наставио је да успорава у ТЗ

(мг. стопе раста по програмском курсу, у %)

Извор: НБС.

* Искључен ефекат отписа и продаје NPL од почетка 2016.

Раст кредита становништву у ТЗ вођен је динарским кредитирањем

(прираст, у млрд RSD)

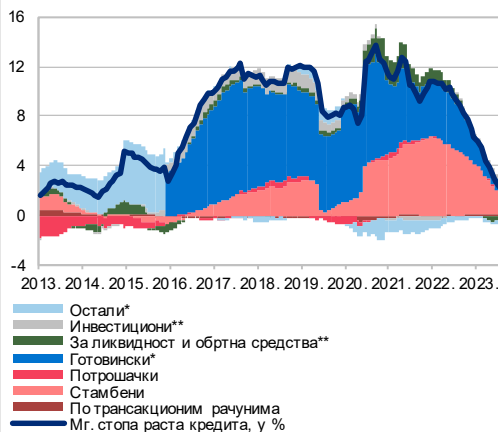

Извор: НБС.

* Искључен ефекат промене курса.

Стамбени и готовински кредити су у ТЗ највише допринесли мг. расту кредита становништву

(у п.п., искључен ефекат промене девизног курса)

Извор: НБС.

* До децембра 2015. допринос готовинских кредита приказан је у оквиру доприноса осталих кредита.

** Кредити одобрени предузетницима.

нове стамбене кредите који се одобравају у периоду примене одлуке, а омогућена је и превремена отплата стамбеног кредита под повољнијим условима.

Стамбено кредитирање је подржано и мерама Народне банке Србије које су донете 2020, а чија је примена продужена до краја 2023. године. Банкама је омогућено да продуже рок отплате стамбених кредита за најдуже пет година, уз нижи минимални степен изграђености објекта чију је куповину могуће финансирати стамбеним кредитима. Поред тога, од 2020. трајно је смањено минимално учешће за куповину прве стамбене непокретности са 20% на 10%. Имајући у виду раст каматних стопа, Народна банка Србије је у децембру 2022. допунила постојећу регулативу којом омогућава банкама да реструктурирају потраживања од дужника који се суочавају с тешкоћама у отплати кредита. Тако је за готовинске и потрошачке кредите омогућено продужење рока отплате до девет година, а за кредите за куповину аутомобила до 11 година.

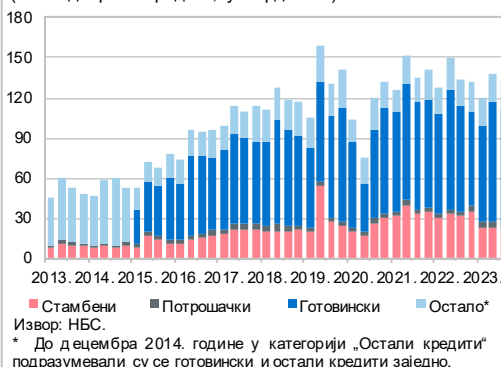
Износ новоодобрених кредита становништву у Т3 од 132,3 млрд динара био је незнатно нижи (за 0,7 млрд динара) у односу на исти период претходне године. Притом, на готовинске кредите односило се скоро две трећине, а на стамбене кредите 15,5% нових кредита становништву (што је ниже него у Т3 2022, када су у просеку чинили 23,3% нових кредита становништву), услед повишених цена некретнина и трошкова задуживања.

Раст динарских пласмана (одређен растом готовинских кредита) и смањење девизно индексираних пласмана (услед смањења стамбених кредита) утицали су да **динаризация пласмана становништву⁶ у Т3 буде повећана за 0,5 п.п., на 53,6% у септембру. Истовремено, учешће пласмана у еврима смањено је за 0,5 п.п., на 46,3%, док је учешће пласмана у швајцарским францима (0,1%) било непромењено. У структури девизних и девизно индексираних кредита становништву, близу 80% кредита везано је за EURIBOR, највише шестомесечни. У структури динарских кредита становништву, око 65% кредита одобрено је по фиксној каматној стопи, док су међу кредитима одобреним по варијабилним каматним стопама најзаступљенији они везани за тромесечни BELIBOR.**

Учешће NPL у укупним кредитима становништву у септембру је износило 4,4%⁷ (за 0,1 п.п. више него у јуну), а посматрано по

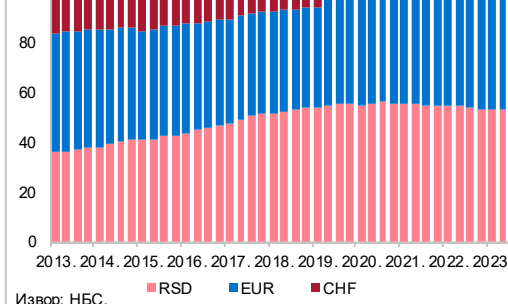
Највећи део новоодобрених кредита у Т3 чинили су готовински кредити

(новоодобрени кредити, у млрд RSD)

Под утицајем раста динарских и пада девизних пласмана у Т3 динаризация пласмана становништву приближила се 54%

(вალутна структура, у %)

⁶ Укључујући непрофитне институције и предузетнике.

⁷ Ако се укључе предузетници и приватна домаћинства, то учешће је износило 4,3% и у односу на јул 2015. није је за 7,8 п.п.

наменама кредита нису забележене значајније промене овог учешћа. Показатељи *NPL*, који се и даље налазе близу најнижих вредности, указују на то да су мере Народне банке Србије и Владе биле правовремене и да су допринеле томе да се избегну већи негативни ефекти криза с којима се суочавамо у протекле три године на кредитну способност грађана. У односу на период непосредно пре доношења *Стратегије за решавање проблематичних кредита*, то учешће је ниже за 6,8 п.п.

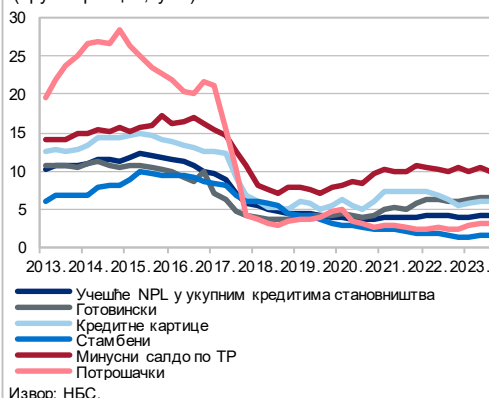
2. Цена задуживања становништва

Заоштравање монетарне политике Народне банке Србије и ЕЦБ-а, као одговор на инфлаторне притиске, наставља да се преноси на цену кредита становништву, која, као и код привреде, ипак расте споријим темпом него раније.

Просечна пондерисана каматна стопа на новоодобрене динарске кредите становништву у ТЗ је у просеку износила 13,4%. При томе, просечна каматна стопа на најзаступљеније, готовинске кредите повећана је за 0,1 п.п., на 14,2%, а стопа на остале некатегорисане кредите за 0,2 п.п., на 11,3%. Цена потрошачких кредита готово да није промењена (износила је 2,9%), док је каматна стопа на стамбене кредите⁸ смањена за 0,3 п.п., на 12,1%. У односу на септембар 2021, тј. пре почетка заоштравања монетарних услова Народне банке Србије, закључно са септембром 2023. каматна стопа на нове динарске кредите становништву виша је за 4,9 п.п.

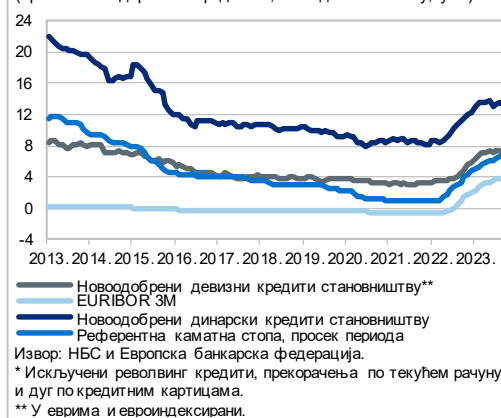
Просечна пондерисана каматна стопа на новоодобрене евроиндексиране кредите становништву повећана је у просеку у ТЗ за 0,1 п.п., на 7,3%. Од тога, за по 0,1 п.п. повећане су каматне стопе на стамбене кредите (на 6,6%) и потрошачке кредите (на 6,4%). На готовинске кредите каматна стопа је непромењена у поређењу са Т2 (3,6%), док је стопа на остале некатегорисане кредите повећана за 0,4 п.п., на 9,6%. У односу на јун 2022, тј. непосредно пре него што је ЕЦБ започела циклус повећања каматних стопа, закључно са септембром 2023. просечна стопа на нове кредите становништву у евро знаку била је виша за 3,5 п.п.

Учешће *NPL* у укупним кредитима становништву остало је близу најнижих нивоа током ТЗ
(бру то принцип, у %)

Извор: НБС.

Просечна цена динарских кредита готово да није промењена у ТЗ*
(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

Извор: НБС и Европска банкарска федерација.

* Искључени револвинг кредити, прекорачења по текућем рачуну и дуг по кредитним картицама.

** У еврима и евроиндексирани.

⁸ Кредити који се користе за адаптацију стамбеног простора и који су скупљи од кредита за куповину стамбене непокретности.

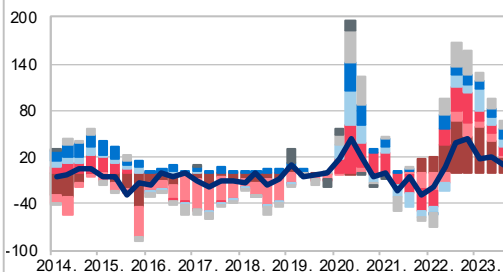
3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкете о кредитној активности

Према резултатима октобарске анкете Народне банке Србије о кредитној активности, банке су, у складу са очекивањима исказаним у претходној анкети, у Т3 поштриле кредитне стандарде за становништво. Пооштравање се односило на динарске готовинске кредите и кредите за рефинансирање и евроиндексиране стамбене кредите. Кредитни стандарди су поштрили највише под утицајем повећаних трошкова финансирања, а у истом смеру, мада у мањој мери, деловали су и ситуација на тржишту некретности (раст цена непокретности, уз раст каматних стопа на стамбене кредите), очекивани раст проблематичних потраживања, неизвесност у погледу опште економске ситуације и последично мања спремност за преузимање ризика. Према очекивањима банака, кредитни стандарди за становништво требало би да буду непромењени у Т4.

Према оцени банака, у Т3 су, укупно посматрано, благо смањене каматне марже, под утицајем смањења маржи за девизно индексиране кредите, на шта се одражава одлука Народне банке Србије о ограничавању каматне стопе на евроиндексиране стамбене кредите, док су каматне марже за динарске кредите незнатно повећане. Други услови коришћења кредита нису мењани.

Тражња становништва за кредитима смањена је током Т3, и то у нешто већој мери него што је то очекивано у претходној анкети. При томе, смањена је тражња за свим категоријама кредита, осим за динарским потрошачким кредитима, где се бележи раст тражње. Према оцени банака, на мању тражњу деловали су ситуација на тржишту непокретности, које карактеришу високе цене станова, мања куповина трајних потрошних добара, као и коришћење раније уштеђених средстава. Банке у Т4 очекују раст тражње, вођен тражњом за динарским кредитима – готовинским кредитима, кредитима за рефинансирање и потрошачким кредитима.

Банке су наставиле с пооштравањем кредитних стандарда становништву у Т3 (у нето %)

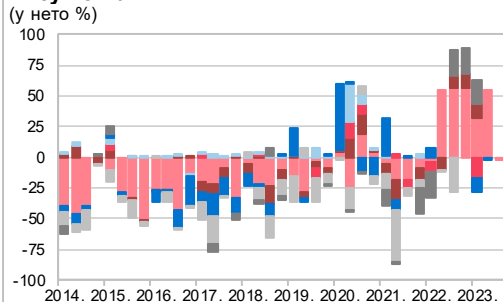

Други фактори
Спремност на преузимање ризика
Проблематична потраживања
Изгледи у погледу тржишта некретности
Очекивања у погледу опште економске ситуације
Конкуренција осталих банака
Трошкови извора за кредите
Кредитни стандарди

Извор: НБС.

Напомена: Раст вредности указује на пооштравање, а пад на ублажавање кредитних стандарда.

Током Т3 банке су само благо смањиле каматне марже, док други услови коришћења кредита нису мењани (у нето %)

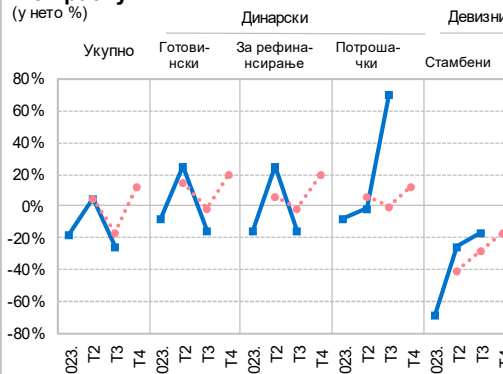

Други услови
Рочност и грејс период
Учешће и депозит
Каматна марка
Провизије и накнаде
Вредност хипотеке
Захтеви у погледу колатерала

Извор: НБС.

Напомена: Раст вредности указује на пооштравање, а пад на ублажавање кредитних услова.

Тражња грађана за кредитима смањена је у Т3 више него што је очекивано, а банке очекују њен раст у Т4 (у нето %)

Извор: НБС.

Остварено Очекивано
* Позитивна вредност указује на повећање тражње, негативна на смањење тражње.

Методолошке напомене

- Кредити подразумевају потраживања банака по основу главнице кредита.
- Пласмани обухватају потраживања по основу кредита, камата и накнада, датих депозита, хартија од вредности и акција предузећа.
- Све врсте потраживања исказане су по бруто принципу, тј. нису умањене за исправке вредности.
- Динарски пласмани су пласмани одобрени у динарима без девизне клаузуле. Под девизном клаузулом подразумева се валутна клаузула којом се утврђује заштита од ризика промене курса динара.
- При искључивању ефекта курса, обрачунато полазећи од оригиналне валутне структуре и по курсу динара према евр, америчком долару и швајцарском франку на дан 31. октобра 2022.
- Нови послови укључују све финансијске аранжмане (кредити и депозити) за које су услови уговорени први пут у току месеца о коме се извештава, као и све постојеће уговоре за које су нови услови поново уговорени (анексирани), уз активно учешће клијента.
- Користи се секторска класификација монетарне статистике. Сектор привреде обухвата јавна предузећа, привредна друштва и нефинансијски сектор у стечају, а сектор становништва – становништво, предузетнике, приватна домаћинства са запосленим лицима и регистроване пољопривредне произвођаче. Изузетно:
 - у новоодобреним кредитима, у сектор становништва укључене су непрофитне институције које пружају услуге становништву (у складу с методологијом Европске централне банке);
 - код проблематичних кредита, сектори су приказани одвојено, а ради поређења с подацима монетарне статистике, врши се њихово агрегирање.
- Под појмом *проблематични кредити* подразумева се стање укупног преосталог дуга појединачног кредита (укључујући и износ доцње):
 - по основу кога је дужник у доцњи (на начин предвиђен одлуком којом се уређује класификација билансне активе и ванбилансних ставки банке) дуже од 90 дана, или по основу плаћања камате или главнице;
 - по коме је камата у висини тромесечног износа (и виша) приписана дугу, капитализована, рефинансирана или је њено плаћање одложено;
 - по основу ког дужник касни мање од 90 дана, али је банка проценила да је способност дужника да отплати дуг погоршана и да је отплата дуга у пуном износу доведена у питање.